

УДК 37.016:908

БАКЛАШОВА Тамара

старший викладач кафедри культурології, естетики та історії, ДВНЗ
“Донбаський державний педагогічний університет”

вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84116

E-mail: cult.ddpu@gmail.com

ПРОСКУНІН Володимир

доцент, канд.пед.н., доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної
роботи ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”

вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84116

E-mail: cult.ddpu@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕННОСТІ УЧНІВ В ПРОЦЕСІ ШКІЛЬНОЇ КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ

Анотація. В статті науково-методичного характеру висвітлюється одне із важливих завдань шкільного краєзнавства – формування дослідницької компетенції. З одного боку, краєзнавча робота в школі передбачає розвиток поваги до історії та традицій свого краю, активізацію самостійної діяльності школярів щодо поліпшення умов життя у рідній місцевості, формування активної громадянської позиції. З іншого боку, краєзнавство передбачає реалізацію всіх етапів самостійної дослідницької діяльності.

Шкільне краєзнавство було предметом вивчення П. Тронька, В.Прокопчука, Я. Треф'яка, О. Пометун та ін. Так само формування дослідницької компетентності в учнів було предметом дослідження В.Голобородько, І. Муштавінської, Г. Лиходеевої, П. Мороз, О. Пометун та ін. Проте конкретних досліджень процесу формування дослідницької компетентності в курсі шкільного краєзнавства на сьогодні не здійснювалось.

Метою даної статті є простежити взаємозв'язок між завданнями та змістом краєзнавчої роботи в школі та формуванням в учнів дослідницької компетентності. Дослідницька компетентність на сьогодні розуміється як здатність до самостійної дослідницької діяльності, що включає систематизовані знання, уміння і навички, світоглядні переконання, психологічні риси особистості, мотиваційні орієнтації. Формуванню дослідницької компетентності сприяє весь процес навчання та виховання протягом всього життя особистості, проте значна частина завдань із формування складових дослідницької компетентності може бути сформована в процесі краєзнавчої роботи. Перш за все краєзнавча робота передбачає повноцінний дослідницький процес із збирання матеріалу, його систематизації, наукового осмислення та формулювання власних висновків. Крім того, результати шкільної краєзнавчої роботи мають конкретне практичне застосування в навчально-виховному процесі та є суспільно корисними. Завдяки цьому формуються як практичні навички дослідницької роботи, так і стійка мотивація до її здійснення.

© Баклашова Т., Проскунін В., 2019

Таким чином, краєзнавча робота є одним із найбільш дієвих засобів формування дослідницької компетенції в учнів в усіх її аспектах, тобто як набуття конкретних навичок, як формування аксіологічно-світоглядних рис особистості і як розвиток необхідних психолого-мотиваційних установок на самостійне вирішення дослідницької проблеми.

Ключові слова: шкільне краєзнавство, дослідницька компетентність, освітній процес, методологія, практичні навички.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Молода людина ХХІ ст. має бути готовою до навчання протягом всього життя та до здійснення самостійної дослідницької діяльності. Суспільство, наука й техніка розвиваються сьогодні настільки швидко, що жодне знання не може забезпечити життєвої успішності індивіда, натомість здатність до креативного вирішення теоретичних та практичних проблем виступає одним із головних факторів успішної самореалізації. Відповідно актуальним завданням сучасної педагогічної науки

практики є формування в учня дослідницької компетенції протягом всього шкільного навчання. Здатність до самостійної дослідницької роботи хоча б на елементарному рівні та навички продукування нового знання забезпечуються всім навчально-виховним процесом в школі, в тому числі й засобами різноманітної позакласної та позаурочної роботи. Одним із напрямків такої роботи є шкільне краєзнавство. Цей напрям навчально-виховної роботи має значний потенціал формування й розвитку дослідницької компетенції і з огляду на свій предмет вивчення, і з точки зору засобів навчання та виховання. Відповідно є важливим проаналізувати методологічні основи, теоретичні підходи та практичні засоби, які можуть сприяти розвитку дослідницької компетенції в процесі шкільної краєзнавчої роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблема формування дослідницької компетенції в умовах сучасної шкільної освіти неодноразово знаходила висвітлення в працях вітчизняних науковців, Г. Лиходеевої, П. Мороза, В. Шейко, О. Пометун та н. Цими та іншими дослідниками проаналізовано як теоретичні, так і методичні принципи формування дослідницької компетенції. Наукова проблематика історичного краєзнавства також докладно висвітлена, зокрема в працях таких науковців, як Г. Бондаренко, В. Мисан, В. Прокопчук, П. Тронько, О. Уривалкін та ін. Водночас наразі не знайшли висвітлення конкретні методичні та теоретичні принципи, які б забезпечили в процесі шкільної краєзнавчої роботи формування й розвиток дослідницької компетенції.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є простежити взаємозв'язок між завданнями та змістом краєзнавчої роботи в школі та формуванням в учнів дослідницької компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття дослідницької компетентності,

згідно сучасних теоретичних досліджень, розуміється як комплекс якісних характеристик особистості, якими визначається здатність до самостійної дослідницької діяльності. Ці характеристики включають систему знань, умінь та навичок, світоглядних переконань, психологічних рис особистості, мотиваційних орієнтацій, якими визначається здатність особистості до творчого пошукового вирішення пізнавальних та практичних завдань [3].

Розглядаючи пізнавальну компетентність як систему якісних характеристик, ці характеристики доцільно уявляти у вигляді ієрархічної системи. Доцільність такого ієрархічного підходу визначається конкретними практичними завданнями формування пізнавальної компетентності, оскільки успішність навчально-виховних заходів значною мірою визначається чіткістю планування [11]. Плануючи конкретні методичні заходи, необхідно чітко уявляти собі послідовність дій. На першому місці, у відповідності до ієрархії внутрішньої системи якостей пізнавальної компетентності, має бути робота із формування мотиваційно-ціннісних характеристик, що включає в себе закріплення внутрішньої світоглядної спрямованість особистості на активне дослідження та перетворення довколишнього світу, усвідомлений науковий світогляд, сприйняття процесу пізнання та його результатів як безумовної цінності. Не маючи таких світоглядних та мотиваційних установок, учень буде виконувати дослідницькі завдання механічно і навряд чи буде здатним до самостійної дослідницької роботи.

Наступним завданням має бути формування й розвиток конкретних дослідницьких вмінь, забезпечення оволодіння учнями практичними прийомами та операціями дослідницької роботи у відповідності до вікових здатностей учнів. Важливо відрізнити практичні навички дослідницької роботи від навчальних компетенцій в широкому розумінні (наприклад, здатність читати й розуміти прочитане ще не означає вміння аналізувати отриману в процесі читання інформацію та робити самостійні висновки) [5]. Поряд із завданням розвитку операційних дослідницьких вмінь стоїть завдання формування здатності до успішної комунікації в процесі дослідницької діяльності, а саме спрямованість на рівноправне співробітництво в процесі дослідницької діяльності, вміння сформулювати власну точку зору, обґрунтувати певне теоретичне положення або сформулювати результат практичної діяльності.

Вказана система якостей формується протягом всього освітнього процесу в рамках шкільного навчання та має визначати всю подальшу навчальну діяльність індивіда протягом всього життя [11]. Окремим напрямком навчально-виховної роботи є краєзнавча діяльність, яка значною мірою є дослідницькою за своєю суттю, крім того, сприяє формуванню дослідницької компетенції опосередковано. Проте для того, щоб оптимізувати вказаний вплив шкільного краєзнавства, воно має бути належним чином організоване і за змістом, і за формою.

Насамперед слід здійснити певне теоретичне переосмислення краєзнавства як виду навчально-дослідницької діяльності. Необхідно зробити акцент на тому, що краєзнавство, яке часто розуміється як комплекс

пізнавально-дослідницьких та практичних заходів із вивчення та збереження історико-культурної спадщини краю, насправді є перш за все діяльністю дослідницькою [1, 6]. Не вивчивши докладно історичних відомостей та не сформулювавши науково обґрунтованої оцінки певної пам'ятки, персонажа чи події місцевої історії, говорити про збереження цих пам'яток не варто, тим більше в контексті шкільного краєзнавства. Даний аспект є надзвичайно важливим для усвідомлення не лише учнями, але й педагогами. В шкільному краєзнавстві неприпустимим є використання неперевіраних місцевих історичних легенд, що часто відбувається в туристичному краєзнавстві. Учні мають чітко усвідомлювати, що лише об'єктивна історична інформація може бути підставою для пам'яткоохоронної роботи.

Відповідно постає питання про методологію шкільного краєзнавства. Краєзнавча робота в школі ґрунтується на тих же методологічних засадах, що й історична освіта в цілому [9]. Відмінною рисою краєзнавства, яка відрізняє його від історії як навчальної дисципліни, є локальність його предмету вивчення. Проте історичне краєзнавство користується і власними методами дослідження, які відрізняються комплексним характером. Цим забезпечується широка можливість для міжпредметних зв'язків з точки зору навчального процесу, а також для формування наукового світогляду та мотиваційної установки на дослідницьку діяльність. Краєзнавча робота передбачає використання значно ширших, ніж класичні історичні дослідження, методів, використовуючи методи етнографії, географії, демографії, мистецтвознавства, релігієзнавства тощо [10]. Досліджуючи історію рідного краю в комплексі, учні мають можливість використовувати і матеріали усної історії, різноманітні джерела особистісного характеру. Цим забезпечується дотримання ключового для сучасної історичної науки методологічного принципу антропологізації історії, тобто наближення історичного знання до особистості, увага до історії мікроспільнот [2]. Проте необхідно в змісті краєзнавчої роботи забезпечити такі форми роботи, які б дали можливість учням усвідомити вказані методологічні принципи та зрозуміти сутність поняття наукової методології. Лише за такої умови світоглядно-мотиваційна установка на самостійну дослідницьку діяльність буде стійкою. Водночас не слід забувати, що в центрі освітнього процесу має перебувати особистість дитини. Відповідно краєзнавча робота в її методологічній основі має розумітись як сфера інтелектуальної творчої діяльності особистості, ефективний засіб її самореалізації [2]. Даючи можливість учням реалізувати власні творчі здібності в процесі краєзнавчої роботи, педагог також повинний мати на увазі завдання формування позитивної мотивації до дослідницької роботи.

Організуючи в процесі краєзнавчої роботи формування практично-операційної складової дослідницької компетенції, педагог має чітко сформулювати перелік необхідних знань і навичок дослідницької роботи та скласти конкретний план заходів щодо їх опанування. Серед цих навичок будуть і загальні дослідницькі вміння, такі, як вміння аналізувати наукову літературу, навичка до спостереження та фіксації результатів, вміння фіксувати та перевіряти отримані відомості тощо. Водночас історичне краєзнавство передбачає і комплекс власних методів дослідження, зокрема, археологічні

дослідження, робота із архівними та музейними фондами, опрацювання фото- і кіно-документів, опитування, анкетування та запис спогадів з місцевої історії очевидців подій, збирання фольклорних та етнографічних матеріалів. Опанування цих практичних навичок розширює дослідницькі вміння учнів, сприяє систематизації операційних навичок дослідницької роботи не лише в галузі історії, але і як загальної характеристики особистості.

Із форм організації навчально-дослідницького процесу найкраще забезпечує оволодіння конкретними навичками дослідницької компетенції найбільш ефективною формою є поєднання колективної форми роботи із індивідуальною, коли сполучаються колективні форми роботи на етапі оволодіння методикою проведення дослідження із індивідуальним самовизначенням учнів щодо власної участі у спільній роботі [4]. Завданням педагога є розробка на основі викладених вище методологічних принципів моделі реалізації дослідницької краєзнавчої роботи, яка має включати поступове розширення напрямів та глибини досліджень, поетапне розширення індивідуальної участі учнів в спільність дослідницькій діяльності, послідовне накопичення досвіду дослідницької діяльності та розвиток практичних навичок, постійне зростання самостійності учнів у дослідницькій діяльності, поетапне розширення та урізноманітнення методів наукового пошуку [8].

Комунікативна складова дослідницької компетенції, як вже йшлося вище, передбачає здатність до формулювання власної оригінальної точки зору, публічного відстоювання цієї точки зору, її належної аргументації. Крім того, комунікативна підсистема дослідницької компетенції передбачає здатність до комунікації в умовах здійснення колективної дослідницької роботи. Ці завдання також можна успішно вирішувати в процесі краєзнавчої роботи в школі. Опрацювання різноманітних джерел краєзнавчої інформації створює різноманітні умови для розвитку різних видів комунікації [3]. Зокрема, опрацювання речових джерел (архітектурні пам'ятки, споруди, предмети побуту, технічні пристрої, археологічні пам'ятки, витвори мистецтва) розвиває творчі здібності до односторонньої комунікації, тобто отримання інформації за допомогою аналізу матеріального предмету. Комплекс писемних джерел (рукописи, стародруки, акти органів державної влади і управління, інші письмові та графічні документи) розвиває здібності отримання інформації за допомогою опосередкованої комунікації. Нарешті, робота з усними джерелами надає можливості для розвитку безпосередньої комунікації.

Важливою складовою роботи по формування комунікативної підсистеми дослідницької компетентності є навчання учнів вмінням самостійної наукової комунікації. Залежно від форми такої комунікації (усна, письмова, репрезентативна із використанням мультимедійних технологій тощо) в учнів розвиваються важливі навички та вміння. Зокрема, в змісті краєзнавчої роботи передбачаються як певні форми письмових робіт (учнівські науково-дослідницькі роботи, реферати, доповіді, наукові статті тощо), так і створення умов для публічної наукової дискусії (учнівські конференції, публічні захисти науково-дослідницьких робіт, різноманітні конкурси, диспути та ін.). Ця форма роботи також має бути ретельно продумана і побудована ієрархічно з метою

дотримання систематичності й послідовності у формуванні комунікативної компетентності.

Шкільне краєзнавство як система навчально-виховної та науково-дослідницької роботи має спиратись на ряд принципів, сформульованих сучасними теоретиками педагогічної науки [7]. Серед цих принципів деякі є найбільш важливими з точки зору розвитку дослідницької компетентності. Насамперед це принцип науковості, який передбачає оперування лише об'єктивним знанням та володіння практичними навичками дослідницької роботи, про що вже йшлося. Ще один із принципів організації шкільного краєзнавства полягає у вимозі оптимального поєднання науково-дослідної і суспільно корисної діяльності. Краєзнавча робота ніколи не замикається в собі, її результатом є активна пам'ятникоохоронна діяльність, зокрема створення шкільних краєзнавчих експозицій, шкільних музеїв, доглядати за пам'ятними місцями, акції щодо збереження пам'яток місцевого значення, заходи із поширення краєзнавчих знань [7]. Вказаний принцип має реалізовуватись у тісному зв'язку із двома іншими принципами, а саме принципами комплексності і систематичності. Принцип комплексності передбачає активне використання міжпредметних зв'язків, принцип систематичності передбачає здійснення шкільної краєзнавчої роботи одночасно по всіх напрямках та впродовж не лише навчального року, але й канікул.

Суспільна корисність шкільної краєзнавчої роботи з точки зору формування дослідницької компетентності має важливе значення, оскільки доповнює ціннісно-мотиваційну підсистему переконанням в практичній користі від отриманого наукового знання, його необхідності для певної спільноти людей. Недаремно визнані в Україні фахівці наголошують на доцільності дотримання в процесі шкільної історичної освіти антропологічного та територіального принципів, які передбачають усвідомлення учасниками навчального процесу місця своєї малої батьківщини в загальному історичному процесі [9]. Принципи ж системності та комплексності сприяють перетворенню отриманих в процесі шкільної краєзнавчої роботи навичок на системні якості, закорінені в структурі особистості. Реалізації цих принципів найкраще сприяє організація краєзнавчої роботи у вигляді проектної діяльності.

Метод проектів на сьогодні визнається більшістю методистів та вчителів-практиків найбільш ефективним засобом інноваційного навчання [2]. Перевагами цього методу є раціональне поєднання теоретичних знань учнів і практичного їх застосування для розв'язування конкретних сучасних суспільних проблем. Будучи застосованим в контексті шкільної краєзнавчої роботи, метод проектів передбачає формулювання конкретного суспільно значимого завдання, яке передбачає в своїх структурі як навчально-дослідницьку, так і практичну діяльність. Це може бути робота із пошуку, дослідження, збереження пам'яток місцевої історії, культури, традицій, свідчень діяльності видатних історичних персонажів або дослідження важливих подій. Метод проектів дає можливість організувати навчально-дослідницьку роботу із застосуванням інтегрованого знання, надати

отриманим навичкам дослідницької роботи конкретного практичного значення, поєднати навчання й дослідження із ігровими формами роботи, надати шкільному краєзнавству тісного зв'язку із життям місцевої громади, включити локальні історичні події в контекст загальнонаціональних тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, шкільне краєзнавство за умови дотримання проаналізованих вище принципів здатне забезпечити в поєднанні із іншими складовими навчально-виховного процесу формування й розвиток в учнів дослідницької компетенції як однієї з найбільш важливих складових передумови життєвої успішності сучасної людини й громадянина. При цьому найбільш ефективними засоби шкільного краєзнавства є на етапах формування ціннісно-мотиваційної складової дослідницької компетентності, опанування практичних навичок і вмінь дослідницької роботи, розвитку комунікативної підсистеми дослідницької компетентності. При цьому розвиток дослідницької компетентності не є, безумовно, єдиним завданням шкільного краєзнавства як комплексу навчально-виховних, дослідницьких та практичних заходів. Однак без розуміння важливості цієї компетентності шкільне краєзнавство не може бути успішним і доцільним. Кінцевим результатом шкільної краєзнавчої роботи за умови дотримання вимоги формування дослідницької компетентності виступає набуття учнем такої особистісної якості, як готовність до самостійної дослідницької діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Г.В. Теоретичні та методологічні проблеми історичного краєзнавства. *Краєзнавство*. 2011. № 3. С. 23-29.
2. Задорожна Л.В. Інноваційні підходи до шкільного історичного краєзнавства. *Збірник наук. праць. Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Серія "Історія та географія"*. 2012. Вип. 45. С. 124-130.
3. Лиходієва Г. В. Навчально-дослідницькі уміння та дослідницька діяльність учнів у психолого-педагогічній літературі. *Дидактика математики: проблеми та дослідження*. 2007. Вип. 27. С. 89-94.
4. Мисан В. Сучасне шкільне історичне краєзнавство. *Історія України*. 2008. № 13. С. 1 – 6.
5. Мороз П.В. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України. Київ: Педагогічна думка, 2012. 142 с.
6. Прокопчук В. Деякі аспекти теорії і методології шкільного краєзнавства. *Краєзнавство*. 2011. №3. С. 29 – 35.
7. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник. К.; Кам'янець-Подільський: Кондор, 2010. 240 с.
8. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. Івано-Франківськ, 2002. 106 с.
9. Тронько П. Історичне краєзнавство в Україні. *Історія України*. 2008. № 47. С. 1 – 5.
10. Уривалкін О.М. Історичне краєзнавство: Навчальний посібник. К.: КНТ. 2006. 296 с.

11. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Київ: Знання-Пресс, 2003. 234 с.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2019.

БАКЛАШОВА Тамара

старший преподаватель кафедры культурологии, эстетики и истории, ГВУЗ “Донбасский государственный педагогический университет”
ул. Г. Батюка, 19, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84116
E-mail: cult.ddpu@gmail.com

ПРОСКУНИН Владимир

доцент, канд.пед.н., доцент кафедры социальной педагогики и социальной работы ГВУЗ “Донбасский государственный педагогический университет”

ул. Г. Батюка, 19, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84116

E-mail: cult.ddpu@gmail.com

**ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ШКОЛЬНОЙ
КРАЕВЕДЧЕСКОЙ РАБОТЫ**

Резюме. В статье научно-методического характера освещается одно из важных заданий школьного краеведения — формирование исследовательской компетенции. С одной стороны, краеведческая работа в школе предусматривает развитие уважения к истории и традициям своего края, активизацию самостоятельной деятельности школьников по улучшению условий проживания в родной местности, формирования активной гражданской позиции. С другой стороны, краеведение предусматривает реализацию всех этапов самостоятельной исследовательской деятельности.

Школьное краеведение было предметом изучения П. Тронько, В. Прокопчука, Я. Трефьяка, О. Пометун и др. Так же формирование исследовательской компетенции у учащихся было предметом исследования Г. Лиходевой, П. Мороз, О. Пометун и др. Однако конкретных исследований процесса формирования исследовательской компетентности в курсе школьного краеведения на сегодня не предпринималось.

Целью данной статьи является проследить взаимосвязь между задачами и содержанием краеведческой работы в школе и формированием у учащихся исследовательской компетентности.

Исследовательская компетентность на сегодня понимается как способность к самостоятельной исследовательской деятельности, которая включает систематизированные знания, умения и навыки, мировоззренческие убеждения, психологические черты личности, мотивационные ориентации. Формированию исследовательской компетентности способствует весь процесс обучения и воспитания на протяжении всей жизни личности, однако значительная часть заданий по формированию составляющих исследовательской компетентности может быть сформирована в процессе краеведческой работы. Прежде всего краеведческая работа предусматривает полноценный исследовательский процесс по сбору материала, его

систематизації, научного осмислення і формулювання власних висновків. Крім того, результати шкільної краєведчої роботи мають конкретне практичне застосування в навчально-виховному процесі і є суспільно корисними. Завдяки цьому формуються як практичні навички дослідницької роботи, так і стійка мотивація до її виконання.

Таким чином, краєведча робота є одним з найбільш ефективних способів формування дослідницької компетентності у учнів у всіх її аспектах, тобто як набуття конкретних навичок, так формування аксіологічно-світоглядних рис особистості і як розвиток необхідних психологічно-мотиваційних установок на самостійне рішення дослідницької проблеми.

Ключевые слова: шкільне краєзнавство, дослідницька компетентність, освітній процес, методологія, практичні навички.

BAKHLASHOVA Tamara

Senior Lecturer at the Department of Department of cultural studies, aesthetics and history, the Donbass State Pedagogical University
General Batyuk Str., 19, Slovyansk, Ukraine, 84116
E-mail: cult.ddpu@gmail.com

PROSKUNIN Volodymyr

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Department of social pedagogy and social work, the Donbass State Pedagogical University
General Batyuk Str., 19, Slovyansk, Ukraine, 84116
E-mail: cult.ddpu@gmail.com

FORMATION OF STUDENT' RESEARCH COMPETENCE IN THE PROCESS OF SCHOOL LOCAL HISTORY WORK

Summary. The article of scientific and methodological nature highlights one of the important tasks of school history - the formation of research competence. Research competence today is understood as the ability to perform independent research activities, including systematic knowledge, skills, worldviews, psychological personality traits, motivational orientations. The formation of research competence is facilitated by the whole process of education and upbringing throughout the life of the individual, but a considerable part of the tasks of forming the components of research competence can be formed in the process of local lore.

Keywords: School history, research competence, educational process, methodology, practical skills.

Abstract. Introduction. The revival of spirituality and national identity in conjunction with the formation of conscious ability for independent research is important tasks of modern Ukrainian society. The school local history course can facilitate significantly in completing these tasks. On the one hand, local history at

school involves developing of respect for the history and traditions of its region, activating of independent activity of students to improve living conditions in their local area, forming of active citizenship. On the other hand, local history involves the implementation of all stages of independent research.

Analysis of publications. School local history has been the subject of study by P. Tronko, V. Prokopchuk, Y. Trefyak, O. Pometun and others. Similarly, the formation of research competence among students has been the subject of research by V. Goloborodko, I. Mushtavinskaya, G. Likhodeva, P. Moroz, O. Pometun, and others. However, no specific research on the process of formation of research competence in the course of school local history has been carried out to date.

Purpose. The aim of this article is to trace the relationship between the tasks and content of local school work and the formation of students' research competence.

Results. Research competence today is considered as the ability to perform independent research activities, including systematic knowledge, skills, worldviews, psychological personality traits, motivational orientations. The whole process of lifelong learning and upbringing contributes to the formation of research competence, however, a considerable part of the tasks of forming the components of research competence can be formed in the process of local history. First of all, the local lore involves a full-fledged research process for the collection of material, its systematization, scientific understanding and formulation of own conclusions. Moreover, the results of school lore work have specific practical application in the educational process and are socially useful. Due to this, both practical skills of research work and stable motivation for its realization are formed.

Conclusion. Thus, local lore is one of the most effective means of developing research competence in students in all its aspects, such as the acquisition of specific skills, the formation of axiological and ideological traits of personality and the development of the necessary psychological and motivational settings for independent solving the research problem.

REFERENCES

1. Bondarenko, H. V. (2011) Theoretical and methodological problems of local history. *Juornal local history*, 3, 23-29 (in Ukrainian).
2. Zadorozhna, L. V. (2012) An innovative approach to school history. *Collected Works of The Kharkiv National Pedagogical University G. S. Skovoroda. Series: History and Geography*, 45, 124-130 (in Ukrainian).
3. Lykhodieieva, H. V. (2007) Educational and research skills and research activity of students in psychological and pedagogical literature. *Educational and research skills and research activities of students in psychological and pedagogical literature*, 27, 89-94 (in Ukrainian).
4. Mysan, V. (2008) Modern school loal history. *History of Ukraine*, 13, 1–6 (in Ukrainian).
5. Moroz, P.V. (2012) *Research activity of students in the process of teaching history of Ukraine*. - Kyiv: Pedahohichna dumka (in Ukrainian).

6. Prokopchuk, V. (2011) Some aspects of the theory and methodology of school history. *Juornal of the local history*, 3, 29–35 (in Ukrainian).
7. Prokopchuk, V.S. (2010) *School local history: a textbook*. Kyiv; Kamianets-Podilskyi: Kondor (in Ukrainian).
8. Trefiak, Ya. (2002) *Methods of local lore in the national school*. Ivano-Frankivsk: Avers (in Ukrainian).
9. Tronko, P. (2008) The local history in Ukraine. *History of Ukraine*, 47, 1–5 (in Ukrainian).
10. Uryvalkin, O.M. (2006) *The local history: textbook*. Kyiv: KNT (in Ukrainian)
11. Sheiko, V.M. (2003) *Organization and methodology of research activities*. Kyiv: Znannia-Press (in Ukrainian).

(англійською переклала С. Сечка – викладач іноземних мов кафедри іноземних мов Донбаського державного педагогічного університету)

УДК 373.5.016:53:004

ДЗИНА Лариса

учитель інформатики, фізики та астрономії Бахмутської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 10 Бахмутської міської ради Донецької області

вул. Гаршина, 50, м. Бахмут, Україна, 84500

E-mail: dzynalarisa@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЗИКИ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ST(R)E(A)M-ОСВІТИ

Анотація. У статті досліджено особливості вивчення фізики в старшій школі з урахуванням Концепції Нової української школи в умовах ST(R)E(A)M-освіти. Одним із пріоритетних напрямів у реформуванні сучасного освітнього простору України є підготовка компетентної особистості. Звертається увага на те, що ST(R)E(A)M-освіта одна з галузей, що допомагає здійснити інтегровальні процеси в реформуванні Нової української школи, а також розвивати конкурентоспроможну, креативну особистість, яка володіє ключовими компетентностями й застосовує їх у повсякденному житті. Зазначено нормативно-правові документи у галузі ST(R)E(A)M-освіти. Наведено зміст трансформації STEM-освіти. Розкрито поняття „STREAM-освіта”. Реформа Нової української школи спрямована саме на розвиток та оволодіння учнями ключовими компетентностями, зокрема – інформаційно-цифровою. Зазначено, що процес навчання фізики в умовах ST(R)E(A)M-освіти здійснюється через призму навчально-дослідницької та проектної діяльності з використанням: навчального лабораторного обладнання; організації власного часу; вільного доступу до інтернет-ресурсів. Розкрито зміст понять „інформаційно-цифрова
© Дзина Л., 2019